



Básně a prózy

**Vítězslav
Hálek**

ČESKÁ KNIŽNICE

Vydávají Nadační fond Česká knižnice, Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.,
a vydavatelství Host

www.kniznice.cz



Ústav pro českou literaturu
Akademie věd ČR



Akademie věd
České republiky

Strategie AV21

Špičkový výzkum ve veřejném zájmu

Publikace vznikla s podporou na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné
instituce 68378068 (ÚČL AV ČR, v. v. i.).

Při práci na publikaci byly využity zdroje výzkumné infrastruktury
Česká literární bibliografie (<http://clb.ucl.cas.cz>).

Svazek vychází za finanční podpory Ministerstva kultury ČR.

Ediční příprava Michal Charypar

Komentář Michal Fránek

Vědecká redakce Věra Menclová

Editor © Michal Charypar, 2020

Commentary © Michal Fránek, 2020

Cover photo © Národní galerie Praha, 2020

© Nadační fond Česká knižnice, 2020

© Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., 2020

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2020, 2022 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-0427-5 (PDF)

ISBN 978-80-275-0428-2 (ePUB)

ISBN 978-80-275-0429-9 (MobiPocket)

POEZIE

Večerní písně

*A rajskou krásou vzplane nebes tvář,
že láskou k noci vzhoří celý svět.*

Shakespeare (*Romeo a Julie*)

1

Přilítlo jaro zdaleka
a všude plno touhy,
vše tlačilo se k slunci ven,
že snilo sen tak dlouhý.

Vylítly z hnízda pěnkavy
a drobné děti z chýše
a pestré kvítí na lukách
přeslادkou vůni dýše.

Z větví se lístek tlačí ven
a ptáčkům z hrdla hlásky
a v ňadrech v srdci mladounkém —
tam klíčí poupě lásky.

2

Já jsem ten rytíř z pohádky,
jenž hrdě vyjel do světa,
abych tu pannu uviděl,
jež jako růže vykvétá.

O ní šla věst, kdo spatří ji —
ten s kletbou prý to odnese,
budže se v kámen promění,
budže mu srdce vyrve se.

I myslil jsem si u sebe:
Snad přec je někdo vyjmutý!
A vyjel jsem a za ten hřích
jsem — v zpěváka teď zakletý.

3

Umlklo stromů šumění
a lístek sotva dýše
a ptáček dřímá krásný sen
tak tichounce, tak tiše.

Na nebi vzešlo mnoho hvězd
a kolem je tak volno,
jenom v těch řadrech teskno tak
a u srdce tak bolno.

Ve kvítků pěkný kalíšek
se bílá rosa skládá —
můj bože, a ta rosa též
se v moje oči vkrádá.

4

V tom světě vše teď usnulo
až na to srdce v těle.
Bůhsámví že to srdce jen
si nikdy neusteje.

V tom božím světě zmlklo vše
až na zvuk srdce hravý.
Bůhsámví že to srdce jen
se nikdy neunaví.

Myšlénku spánek přemáhá,
s dnem noc se v bdění střídá —
jen srdce v prsou stále bdí
a tam si lásku hlídá.

5

Na nebi na sta hvězdiček,
měsíc se s nimi bratří
a z nebe pánbůh s anděly
na ten svět dolů patří.

A z nebe anděl sstupuje,
na tváři ani vráska
a krásný jako jarní dech —
ten anděl, to je láska.

Ten kamkoliv se přiblíží,
vše trne sladkou mukou
a slavíci a hrdličky,
ty pěkné písňě tlukou.

A koho křídlem dotkne se,
ten celičkový se změní
a v srdci něco pocítí,
co není k vyslovení.

6

Divoucí div to — bože můj!
Co v lásce k nám se kloní!
Celý svět v ní by roztál se
a vše jen žije pro ni.

Obláček tam se po nebi
co lásky posel honí
a pták, co dřímá na větvi —
ten sní a sní jen o ní.

A člověk tady na zemi,
než smrt mu hlavu skloní,
on pláče, plesá, touží, lká —
on žije a umírá pro ni.

Ba andělé tam na nebi,
když zpěv jim z harf se roní —
o čem by mohli zpívat jen,
nesmíce zpívat o ní!

7

Bůh povolal mne do ráje,
bych tam se učil zpěvu.
„Nedobře být mi samotnu!“
A bůh mi stvořil Evu.

Ne žebro vyňal z ňader mi,
leč srdce mého půli,
a proto se tak rádo teď
to srdce k tvému tulí.

A proto tak se divná teď
mi touha v srdce hostí
a jest mi, jak by srdce nám
zas měly vjedno srosti.

A proto, když jsem daleko,
zpět noha maně kráčí
a u srdce mi bolno tak,
že jest mi — ba až k pláči.

8

Kdyby ten slaviček
s svou družkou přebýval,
on by tak žalostně
o lásce nezpíval.

Kdyby to srdéčko
s tebou noc probdělo,
však by tak bolestně
v těch ňadrech neznělo.

9

Mám ti to sladké tajemství
jak slavík vyklokotat v doubi —
či mám to v slzách vyplakat,
co zmítá srdce mého hloubí?

Či kleče zbožnou modlitbou
mám z lásky vymodlit se tobě —
či pěkným snem to pošeptat
ti v tiché, vlídné noční době?

Či má ten ráj utajený
jen v srdci držít, jako v hrobě,
a beze slov a bez tebe
mám věčně jen to šeptat sobě?

Ó anděli můj, vyznávám
se z lásky k bohu nehynoucí;
však tobě — — ó nekárej mne
snad z myslí slabé, málo vroucí.

10

Má milá, pojd' a poklekni,
teď právě čas je k modlení —
měsíček vyšel nad lesy
a čas můj minul k prodlení.

Však ruce, drahá, nespínej.
Já tebe, mne obemkni ty —
a místo rukou srdce dvě
k modlitbě budou sepnuty.

A ústa k ústům připoj mým,
z jedněch nás úst se modlit nech —
já v ústa vložím slova ti
a k nebi tvůj je pošle dech.

A bude naše modlitba
tou nejčistší, věř, obětí —
neb když se modlí andělé —
jen v tom se modlí objetí.

PRÓZA

Muzikantská Liduška

Povídka

1

„Toníčku, kdo dýl?“

„Copak, Liduško?“

„Dívejme se sobě do očí, kdo dýl!“

A Toníček se díval s Liduškou do očí, kdo dýl.

Svatý bože, což to za krásné oko! Kde jest v světě barva, která mu se může připodobnit? A kdyby ta barva i byla na světě, kde jest to, co za tou barvou se dívá z oka? Ani modré nebe není hezčí nežli Liduščino oko. Kdež je v nebi tolik lesku, tolik dobroty, tolik nezkalené čistoty? A ta milá duše, již je vidět skrze to vše — až člověku přechází zrak, když to vše vidí pohromadě.

Toníkovi se zakalilo oko, Lidušce se vykrádala drobná slzička jako malinké poupátko liliové, to poupátko puklo, rozvilo se — a slzička padla na růžovou tvář.

„Nemohu dýl, Liduško!“

„No nešť! Já dýl.“

A oba si padli do náručí.

Kdo by si troufal povědít, čí políbení byly sladší?

Muzika hrála a Toník musil k muzikantům. Ale kterak možná hrát? Nevidělť ani jedinou notu; tak se zakoukal do Liduščiných očí, že je viděl pořád před sebou, že sebe viděl ustavičně v nich — až ho přecházel zrak. Kdyby byl měl nyní zahrát, musila by to být nějaká

zvláštní písnička; asi taková, že by musil každému přecházet sluch, tak jako jemu zrak, když uviděl Liduščino oko.

Kamarád Toníka štouchnul.

„Toníku, u čerta, hrej!“

„Až druhou písničku; bolí mě hlava.“

„Nevidáno! Tak najednou!“

„Jen hrejte teď beze mne.“

Hráli bez něho.

Toník si šel pro Lidušku a pravil: „Liduško, tys mi udělala. Pojď k tanci; všude vidím tvoje oko. Kým ti také mohu udělat!“

„Není zapotřebí, Toníčku. Co by řekl můj milý?“

„Kdo je tvůj milý, Liduško?“

„Hádej, však ho znáš.“

Toník hádal, ale naschvál na jiné.

Liduška se dala do smíchu.

„Podívej se ráno lépe do zrcadla, ať ho znáš.“

Toník přivinul k sobě Lidušku jako svoje srdce. Tančili, že se na ně radost podívat.

To Liduščino oko mu musilo vskutku udělat, dělaly se mu před očima mžitky, a Toník, vyhlášený tanečník, nemohl se držet v kole. Brzy zarazil o stůl, že na něm sklenice zacinkaly, brzy vrazil do ně-koho, až odletěl, brzy zase byl v kole a pořád na jednom místě — až najednou upadl.

„Haha! Toník upadl,“ křičeli a smáli se jedni.

„První ohláška!“ přisvědčovali druzí.

„Dej ti pánbůh štěstí, Toníčku, bude brzy svatba!“ smál se Vovorkův Jeník, když se Toník sbíral ze země. „Ale to ti povídám, hochu, nepozveš-li mne za mládence, ať jsem, čím jsem, nezkažím-li ti to před samými dveřmi!“

Bylo smíchu ještě více, Toník se taky smál sobě sám, Liduška se smála Toníkovi a zase se tančilo jako o závod.

Ale i Liduška se zakoukala do Toníkových očí, a nemýlím-li se, neméně vroucně a opravdově nežli Toník do jejich. Následující písničku, kterou hrál Toník s ostatními muzikanty, netančila. Sedla

si do kouta, ale z Toníka nespustila oko. Všecko v ní jen hrálo, ale příčina toho byla, že hrál Toník. — Nikdy se jí ještě písnička tak nelíbila jak tenkrát, a snad Toník ani o tom nevěděl, že se jí vtiskla do duše. Ty jeho oči — kýž se možná do nich dívat tak dlouho, až se jich nasytí! A proč by to nebylo možná? myslila si Liduška. Toník bude beztoho můj, tak jako jsem já jeho — — v očích jí zašlehla divoká radost, právě když se Toník z partesů podíval na ni.

Někdo ji žádal o tanec, Liduška neslyšela.

„Nevídáno!“ pravil hoch a šel k vedlejší.

Liduška to ani neslyšela, neboť by jistě byla šla k tanci, kdyby byla uslyšela, že ji hoch žádá.

Lidé si v hospodě ledacos povídali, někteří šeptem, někteří nahlas; ti, co mluvili nahlas, povídali, že je Liduška pyšná, že na ni dojde taky, že ještě všecko nepřečkala a na to nejhorší že nikdy není po čase. To mluvili nahlas někteří a ti, co šeptali, možná že mluvili ještě hůř.

Ale což na tom.

Za chvílku tančil s Liduškou Toník, po Toníkovi tančil s Liduškou jiný a bylo řečem konec; aspoň načas.

Za chvílku přišel k Toníkovi ten, který prvé žádal Lidušku o tanec, a řekl: „Poslouchej, Toníku, ať to dá Liduška paličkou ohlásit po vsi, že nejde s každým k tanci a že si vybírá. Sic, namouduši, jestli mi to udělá ještě jednou, ať se kouká, kdo ji přivede nazpět, když ji já vyvedu z hospody.“

„Ty z hospody? To chci vidět!“ rozkřikl se Toník a vstal.

„To se ti také snadno může stát! Neboť jestliže si ji navádíš, aby s nikým nešla do kola, to si ji dej doma za sklo, aby ti na ni ani moucha nesedla. Myslíš-li ale, že je hospoda skleněná klec, pak ti dokážu já sám, že je tomu jinak!“

Toník se necítil. Snad by byl po něm skočil, kdyby jej byli muzikanti nedrželi zpátky.

„Toníčku, nechte ho!“ pravil jeden.

„Tondo, sedni a nech ho!“ pravil druhý. „Nadělá fuky, jako by ho byli ukazovali po půl světě. Nevídáno!“

„Máte pravdu!“ umírnil se Toník. „Nestojí mi za to. Ale víte co, hoši, hřejte beze mne pro dnešek, já budu tančit.“

Muzikanti byli hned přítom, tak jako bývají vůbec při všem.

Bouře utichla a Toník tančil s Liduškou.

Byl v hospodě taky Zlatý ženich.

Tak se totiž jmenoval člověk, jenž byl půl blázna a půl starosvata. Zlatým ženichem ho jmenovali proto, že každému říkal zlatý. Tak například: zlatý ženichu, zlatá nevěsto, zlatá panno nevěsto, zlatá panímámo, zlatý pantáto atd. Právili o něm, že to říká proto, že má v hlavě o kolečko víc anebo mén; jiní zase proto, že má z lidí rozum a ví, co se lidem líbí. Těžko se domakat pravdy. Ostatně neublížil nikomu, a byl-li blázen, byl jeden z dobrých. Chodíval po posvíceních, po muzikách, po poutích a k lidem se blížil tím, že každému říkal zlatý. Při muzikách tančil s každým a s každou. Co bláznů mu všechno prošlo a holky se s ním časem vyrážely dost a dost.

Ten, který se prvé stavěl proti Toníkovi, jmenoval se Krejza. Byl ze statku, a protože snad měl jmění, dovoloval si ledacos, co se i neslušelo, neboť myslil, že mu musí všechno projít. Lidé arci o něm říkali, že mu v hlavě rozum straší; o tom on ale nevěděl, neboť to lidé říkali po straně.

Zlatý ženich přišel k Toníkovi a Lidušce a žádal Lidušku o tanec.

Lidušce by ani bylo nenapadlo, aby se zdráhala, a protože šla k tanci.

Když Zlatý ženich přetancoval, postavil Lidušku zas vedlé Toníka a několikrát se ohnul dopředu a dozadu, jak to býval jeho zvyk, pravil: „Zlatý Toníčku, to budete mít zlatou nevěstu. Jen se jí podívejte do těch zlatých očí, jestli by člověk s ní hned nechtěl mít zlatou svatbu!“

A štípnul Lidušku do tváře.

Jak jsem již povídal, jemu u holek všecko prošlo.

Toník se dal do smíchu.

„Zdalipak bys chtěl od Lidušky hubičku, Zlatý ženichu?“ ptal se.

„I což! Zlatou hubičku od zlaté nevěsty — to by to mlasklo!“

„Ale Toníčku, jak to mluvíš!“ zdráhala se Liduška.

„Vždyť je to žert! — Ale víš co, Zlatý ženichu, máš ji dostat od Lidušky, ale musíš Krejzu dopálit.“

„Hej, což je o to, zlatý Toníčku! Na Krejzu já mám také zlatě svrchu,“ pravil Zlatý ženich, obrátil se a již byl tentam.

O tom, co zde Toník mluvil se Zlatým ženichem, nevěděl mimo ně nikdo. Hrál se a tancovalo jako o svatbě.

Najednou se vrátil Zlatý ženich do hospody a držel něco pod kabátem. Nevšímal si toho nikdo, avšak podlé toho, že se díval ustavičně za Krejzou a že na něho číhal, kdykoliv se v kole přitácel k němu, mohl ten, který o něčem věděl, soudit, že to není nadarmo.

Právě se blížil zase Krejza v kole k němu, Zlatý ženich něco vyndal zpod kabátu a dříve pomýšlení měl Krejza na hlavě slaměný věnec.

Zlatý ženich běžel za ním a křičel, že překřičel celou muziku: „Zlatý pane ženichu, zlatý pane ženichu! Neztraťte ho! Držte si ho! Neztraťte svůj zlatý věneček!“

Lidé se najednou zastavili v tanci, muzika přestala hrát a celá hospoda jeden chechtot, jeden smích, div se lidé nesvalili na zem. Krejza byl jako v ohni.

„Kde jsi, ty žebrácký pse!“ křičel a honil se za Zlatým ženichem a pro zlost si zapomněl strhnout slaměný věnec z hlavy.

Ale to bylo právě, jako by rozlechtal všechen smích, takže se už lidé ani nemohli smát. Jakkak ne! Napřed Zlatý ženich a za ním Krejza na hlavě s věchtem!

„Čuc!“ křičel Zlatý ženich a ubíhal před Krejzou. „I to já ne, zlatý pane ženichu! To tak někdy roste někomu z hlavy, když se neurodí na poli!“

Krejza byl jako bez sebe.

Zlatý ženich se konečně zastavil a vyhýbaje se každé ráně z Krejzovy strany dal se do kajicného pláče a zpíval usedavým hlasem:

Umřeš ty, nebo já —
neumřem oba dva.
Kdo vyhraje, bude pánem,
zazpívá druhému amen
a pak jej pochová.

Tu teprv bylo smíchu, jako když prší z nebe. Co si měl Krejza počít s bláznem? Nechtěl-li se navždy dát lidem do úst a uvalit na se věčný smích, musil spolknout žluč a sednout si a dělat, jako by vše bylo žertem, a on žertu rozuměl.

Ale Zlatého ženicha si podávaly holky i hoši zrovna z ručky do ručky.

Liduška se podívala Toničkovi ještě do očí; najednou se ale zamyslí slyšíc, kterak se Zlatým ženichem lidé provádějí žerty.

„Můj ty bože,“ myslila si; „což to člověk za podivný tvor, když není úplně při smyslech!“

Jak povídám, to si jen tak pomyslí na chvílku, jako když mráček přes slunce přeletí a hned je zase jasno. Málokdy bývá z něho dešť. —

Bylo už hnedle k ránu, když šla Liduška domů. Toník ji tenkrát doprovázel s celou muzikou.

Byl ale dnes veselý, ten Toník, jako by se byl zrána ve veselé vodě vykoupal.

A Liduška?

Již byla pod peřinou, již se jí oči zavíraly, a pod okny ještě muzika a ta ji uspává v klidný sen. Celá ves je ještě na nohou, staří i děti poslouchají pod okny. Jak dobře rozeznává Liduška Toníkovy housle! Jak ji musí mít Toník rád! A ty jeho oči! Do smrti by nechtěla víc nežli ty oči nazývatí svými! Tolik krásy v nich! Když se člověk do nich dívá — aj, toť je to v nich jako v překrásné krajině a v ní se prochází Toník, ona s ním, jsou svoji — —

Muzika přestala hrát, Liduška usnula, zdá se jí o něm.

Dobrou noc!

2

Podivné pověsti počaly se trousit v Zárubech. Nejprve sice lítaly osamělé jako první laškovky zjara; znenáhla jich ale přibývalo, a rostly a rostly, a bylo ševele a mluvení jako v jarním háji. Jenže nebylo vše dobré, co se povídalo, a nelahodilo vše srdci jako ptačí zpěv.

K Staňkovům začal docházet Krejza. Zlomyslní lidé povídali, že jde na táčky k starému Staňkovi, ještě zlomyslnější dokládali, že mu

padla stará Staňková do oka a ona že za ním větrí; všichni ale vyrozuměli z těch řečí tolik, jako že Liduška se nebude dlouho zdráhat a že bude co nevidět svatba.

Dobrá.

Kdo neznal starého Součka, ten by ho byl koupil; to jest, ten by byl o starém Součkovi něco pověděl, v co by byl ani sám Souček nevěřil. Byl ale taky Souček vybraná kopa. Veselí, žert a vtip měl zrovna v krvi, a třeba už mu sedum křížků viselo na zádech, jak sám o sobě říkal, mohl ještě mnohému omrzelému mladíku býti vzorem, kterak i při polovičním nedostatku lze se vesele dívat na svět.

„Načpak by člověk mluvil smutné věci,“ říkával. „Beztoho jich má každý až dost; a kdybysme ještě měli smutné mluvit, toť by byl celý svět klášterem a ne světem.“

A měl pravdu. Spal přitom v noci tak dobře, že ani dveří svých nezamykal. Neboť co prý by si zlodějové u něho ukradli? Ženu? Tu prý jim od srdce přeje, aby taky věděli, co jest na světě kříž.

Na posvícení strožil vřdycky hody; nakoupil koření a nadělal omáček, že to vonělo na dvě míle cesty. Sezval prý všechny pány z vůkolí; ale pomoz si, když šli páni na faru a do zámku a u něho se nestavili. Omáčky prý mu zkysaly a dal je sousedově koze.

„Páni nosí bradu vzhůru,“ říkal. „Ale jen počkejte, počkejte! Já jich už mnoho poznal, že si nezachovali na stará léta ani tolik jako já, spokojenost a veselou mysl.“

Starý Souček se nazýval rejstříkem zchudlých; neboť zapisoval v paměť svou všechny, kteří hospodaří od pěti k čtyřem; o kom on řekl, že dodělá, netrvalo to ani rok, a on dodělal. Pak ho přijal Souček do své armády; dostal totiž halenu a do ruky kopáč, a nebyl-li s to již ani sloužit v Součkově armádě, avansíroval na žebrácký pytel a dostal z milosti hůl. Starý Souček měl zkušenosti světa jako nebožtík Nestor. Lidé se při něm nasmáli dosytosti, ale měli ho ve vážnosti a úctě. O kom ale začal Souček prorokovat, že dodělá, o tom věděli, že Souček mluví pravdu, a proto jim byl Souček osobnost polotajemná. Každý se jeho proroctví bál více nežli žebrácké hole; neboť se Souček posud nikdy nezmýlil. —

Bylo poledne, Souček šel z práce a zastavil se v hospodě, jak říkával, na půl strycha.

Seděl tam kostelník a rozumoval pro sebe a myslel, že má rozumu za celou obec.

„Co nového, Součku?“ ptal se.

„Moc,“ odpověděl Souček. „Krejza se u mne hlásil, abych ho zapsal do své armády.“

„Je-li možná!“ vyjel celý polekaný kostelník. Neboť slyšel také v posledním čase mnoho o té možné svatbě se Staňkovou Liduškou a vypočítával vedle toho, mnoho-li mu skápně do postranní kapsy.

„Je tomu tak,“ řekl Souček. „Ale nebylo z toho nic. Chlapík musí přijít ještě párkrát. Ale neujde mi. Nosí se ještě tuze po pansku a bojí se mozolů. Ostýchá se jako nevěsta. Avšak on přivykne. Zpočátku mu dám trochu vůle, aby se osmělil — dále to půjde samo.“

„No ale tenkrát si jistě nevidíš do huby, Součku,“ povstal kostelník a myslel, že promluvil moudrost.

„To nic nedělá, strýče. Myslíš ty, že když obsluhuješ za oltářem pana pátera, že máš taky tolik rozumu jako pan páter? To nemáš, kmotře, a v rozumu se taky každý den nekoupáš. Ty hlupáku, ty musíš pracovat na střeších tak jako já, a pak přehlídneš celou ves; pak teprv uvidíš, co se děje ve dvoře i za humny. Ale myslíš-li, když v neděli uvidíš lidi v kostele ve svátečním šatě, že jest u každého svátek doma, to musíš ještě dlouho do hlavy rozum přikládat, než se na něm ohřeješ.“

Bylo patrné, že se starý Souček dopálil. Vytáhl jedním rázem svého půl strycha a již byl ze dveří ven. —

Podivný člověk byl hospodský. Že měl nerad prázdnou hospodu, to mu odpustíme. Ale slyšte jen, jak ferina hospodský se snažil, aby byla jeho hospoda plná. Bylo-li tam docela prázdné a mimo hospodského ani živé duše, tu počal mluvit k sobě sám; nejprve šeptmo, pak nahlas, pak křikem, potom hulákáním, až konečně se pustil do sebe sám, nadával sobě a světu a s sebou sám se pral. Tak přivolával do hospody lidi, neboť podlé jeho rozpočtu musil každý okolojdoucí myslet, že je v hospodě plno, že se tam něco důležitého děje, že se

tam perou — vešel tam, za chvíli druhý, za tím třetí, a tak to rostlo dál, až bylo v hospodě plno, hospodský utich a hosté rozmlouvali sami mezi sebou.

Jak víme, byl tam nyní kostelník. Ale což byl hospodskému kostelník? Ten by mu nestál ani za řeč, kdyby nebyl právě hospodský schválně chtěl rozdělat řeč, aby bylo hostů víc. Neboť co může kostelník utratit? myslil si, a možná že právem. A protož počal:

„Hrom do světa! Na šibenici s ním!“

„Ale, ale, šenkýři!“ domlouval mu kostelník. „K čemupak se tolik zlobit!“

„Tisíc láter! Kostelníku! Myslíte, že je rychtář větším pánem, nežli když nebyl rychtářem? Ať jsem špinavým hadrem, jestli mu to nedokážu jasně jako abecedu, že není teď větším pánem, nežli byl dříve. Věříte mně, anebo sobě, kostelníku?“

„Vám šenkýři, vám!“

„To je vaše štěstí! Ale hleďte, kostelníku, tak jako že jsem jaktěživ sklenici piva nikomu nepřipsal — moje je to neštěstí!“

Kostelník vyvalil na hospodského oči.

„Haha! Divíte se, kostelníku, divíte! To věřím! To si dám líbit! Čert může za svou národu! Člověk ale nemůže za svou národu. Namoudouši mně to věřte, kostelníku, člověk nemůže za svou národu, a kdyby byl ze samého špeku a z alabastru!“

„Kýho šlaka! Snad se nechcete dát udit, šenkýři!“

„Udit! Já udit! Já se dát udit! Hahaha! Ale hleďte, to je všecko jen proto, protože si věřím víc nežli doktorovi, a kdyby byl ten nejučenejší a všecko konal podlé předpisu.“

Hospodský začal poznenáhla umlkat, neboť jeho dřívější hovor začínal již nésti ovoce.

Do hospody vešel Toník Jarošův.

„I hlehle, Toníčku!“ vítal ho kostelník. „Víte-li pak co nového?“

„Nevím nic.“

„To jsem si myslil!“ vskočil mu hned do řeči hospodský. „Ale to já vám mohu povědět nejlepší, protože to nejlepší vím. Krejza se hlásil u starého Součka k odvodu!“

A nyní vyšpoulič hospodský pysky a díval se po Toníkovi, kteraký dojem ta zpráva na něho učiní a kterak ho poleká.

Ale Toník jako by ho volal někdo k obědu.

„Což ten!“ pravil. „Ten už tam mohl být dávno a bylo by ve vsi stejně dobře. Co ten dobrého proukáže, od toho by žádný z nás neztloust.“

„To má Toník pravdu, šenkýři; namouduši má pravdu!“ dosvědčoval kostelník a připil si. „Nu a cožpak ta svatba?“

„Jaká svatba?“

„Nu, já myslím jako ta tady naproti.“

„Co naproti?“

„Ale jděte, jděte! Budete najednou se stavět, jako byste neuměl pět spočítat. Cožpak nechodí Krejza za Liduškou?“

Toník si odpliv. —

Za chvílku ale, jakoby zcela nic, pravil: „Když ho to těší a ji taky, proč by tam nechodil?“

„No a myslíte, že z toho něco bude?“ pátral na něm kostelník.

„Něco z toho bude, na to vám mohu dát slovo, a můžete každému vynadat oslů, který vám řekne, že z toho nebude nic!“

„Vida, šenkýři, Toník taky povídá, že z toho něco bude, a ten bláznivý Souček nám tady chtěl něco pověsit na nos!“

„Však jste si to ještě z nosu nesundal, kostelníku!“ usmál se Toník.

Kostelník si mimovolně sáhl po nose a podíval se do dlaně, jestliže si něco sundal. Nevidě ale ničeho, co by stálo za řeč, pokračoval:

„To byste udělali muziku, Toníku, co?“

„To si myslím! Na tu byste jaktěživi nezapomněli!“ svědčil Toník, ale hned nato udělal tak hluboký doušek, jako by chtěl něco spláchnout až do nejhlubších útrob.

Za chvílku vešel do hospody Krejza. Nejvíce se tomu ovšem divil hospodský, poněvadž Krejza si sotva v neděli přál sklenice piva. Ihned ale pochopil, že to musí mít dnes svoje zvláštní proto, když Krejza všedního dne nelituje na sklenici piva.

„No tak, hoši, bude svatba!“ pravil Krejza ještě dříve, nežli si usedl.

„Svatba? Jakápak?“ vyzvídal ferina hospodský, jako by nevěděl o ničem.

„Nu jaká! Moje a Liduščina.“

Toník se dal do smíchu.

„Myslíš, Toníku, že ne?“

„I ne. Já nemyslím nic.“

„A proč se tedy směješ?“

„Protože chci.“

A Toník se dal znova do smíchu.

„Kdopak si kterého bude brát, ty Lidušku, aneb Liduška tebe?“
začal znova nabírat Krejzu Toník.

„To je otázka! Já si vezmu ji a ona si vezme mne!“

„A nemá to žádný háček?“

„Jaký háček?“

„Nu jen tak. Já myslil jen, jestli to má nějaký háček?“

„Jaký to může mít háček? Starý tomu chce, můj otec nemá nic proti tomu a já tomu chci taky.“

Toník se dal zase do smíchu.

„Rád bych věděl, Toníku, proč se mi směješ?“

„To já jen tak.“

„Myslíš to opravdu, aneb žertem?“

„Jak sám chceš.“

„Pakli tě to pálí, já za to nemohu. Ale ohlášky mám co nevidět v kapse, a potom ať se směje třeba celý svět.“

„No dej ti pánbůh štěstí!“

A Toník se dal znova do smíchu.

To ale již začalo Krejzu nenáležitě dloubat. Měl totiž vypočteno napřed, kterak tou svatbou dopálí Toníka, ba může se skoro tvrdit zcela bezpečně, že hlavně to přivedlo Krejzu na tak opravdivé myšlenky s Liduškou, aby se Toníkovi pomstil za to, čeho on byl při předešlé muzice příčinou. A hle, Toník jakoby nic. Toník se Krejzovi směje, místo co by se měl Krejza smát Toníkovi. Toho se Krejza nenadál. Kdyby byl věděl, že celá ta věc nebude mít jiného účinku na Toníka, to by byl věru neudělal ještě kroků tak opravdivých.

„Ale neštsi!“ myslil si Krejza. „Však ono ti to, Toníku, přijde, že to ani tak snadno neunesíš. Neboť není ještě všem věcem konec.“

Kdo ale nevěděl ze všech, na čem vlastně stojí, byl kostelník. Nejprve že bude svatba, pak zas přijde Souček s proroctvím, že Krejza brzy dodělá, pak zas Krejza, že bude svatba, a konečně Toník, jenž se všemu tomu směje — toť by se ani pan páter v tom nevyznal. A kostelník si přece přeje, aby svatba byla, a byť by měla být co nejdříve. — „Jakpak?“ začal kostelník. „Až budou ty ohlášky, toť přece abysme dělali taky nějaké intrády!“

„A toť se rozumí! Intrády musí být!“ dokládal hospodský.

„A toť se ví!“ přisvědčil Krejza.

A Toník se dal zase do smíchu.

Kostelník sám se již divil tomu, že se Toník tak pořád může smát, kdežto jemu to přece není docela k smíchu. Netroufal si ale na Toníka, nýbrž cíhal jako kočka na příležitost.

„Toť bude asi mnoho hostí,“ pátral hospodský.

„Jakpak by ne! Toť se rozumí! Taková svatba! Toť se ví, hostí bude dost,“ dosvědčoval kostelník, „není-li pravda?“

„Jakpak by nebylo hostí na mé svatbě!“ odpověděl Krejza zcela sebevědomě.

„Pozvete taky Zlatého ženicha?“ tázal se znenadání Toník.

Krejza byl jako v ohni. Oko mu zrovna hořelo.

„Toho si můžeš vzít sám na starost!“ odpověděl a bylo patrné, že to v něm vě.

Ale Toník, jako by to již byl měl ve zvyku, dal se zase do smíchu, a možná-li ještě do hlasitějšího nežli prvé.

Krejza už nevěděl, na kterou stranu se má obrátit.

Toník vstal a tak mírně, jako by se nebylo pranic přihodilo a jemu nezáleželo na ničem, co se zde mluvilo, přiblížil se ku Krejzovi, poklepal mu na rameno a pravil: „Ještě nejdeme od oltáře, Krejzáčku, to si pamatujeme.“

„Ale my od oltáře půjdem!“ naparoval se Krejza.

„Nu dej ti pánbůh štěstí!“

A Toník odešel.

3

Voda teče, řeči se mluví a lidé se mění.

Krejza šel k Staňkovům na táčky. Ovšemže někteří těmto táčkám již říkali námluvy, někteří dokonce, že jde již jako do svého, a jiní pak, že už vskutku do svého. Ale to nic nedělá.

Krejza vešel, matka se usmála, otec přendal dýmku z levé strany úst na pravou, Krejza si samolibě mrknul a Liduška si toho ničeho nevšímla. Ani to krásné modré oko nepozvedla, aby pozdravila svého ženicha.

Krejza začal povídat, jaké jest u nich chystání k svatbě, mnoho-li slepic, kuřat, kachen, hus, ovcí a prasat jest na krmníku, mnoho-li strýčků, tetiček, bratranců, sestřenic, dědečků, babiček — vzdálených i blízkých bude při svatbě, kdo všecko bude ze vsi pozván, ale Liduška jako by to neslyšela. Toť se rozumí, že to musila slyšet; jakpak by neslyšela, když to Krejza tak nahlas, tak zřetelně vykládal, že Staněk a Staňková plynuli v proudu otcovských i mateřských radostí. Ale jako by si hlavu postavila a řekla: „Just ne!“ a neslyšela nic. Jako by se jí to ani netýkalo, jako by Krejzova záležitost nebyla též její! A přece byla ona nevěstou.

Podivné.

Krejza konečně, aby dokázal svou všestrannou zřetelnost, přisedl k ní a bral ji za ruku.

„Počkejte, padají mi vlasy,“ pravila Liduška, vyndala lehce ruku svou z ruky jeho a urovnávala si vlasy.

Toť je už skoro patrné, že naschval.

„Jakpak vy se připravujete, Liduško?“ tázal se Krejza.

„K čemu?“

„Haha! K čemu? Cožpak nevíte, že bude svatba?“

„Tak?“

„I ty můj bože! Vy se tomu divíte?“

„Čemu?“

„Inu že bude svatba!“

„Čí?“

„Moje a vaše.“

„Kdy?“

„Nu co nevidět.“

„Tak?“

„Ale víte co, Liduško. To vykání mně se zdá tak cizím. Tykejme si, Liduško.“

„Proč?“

„Inu vždyť budem svoji!“

„Až po svatbě totiž.“

„I toť se ví, že až po svatbě. Ale vždyť si můžem začít tykat dřív, třeba hned.“

„Až po svatbě.“

„Ale jděte, pročpak bysme nezačali hned?“

Liduška mlčela. Krejza to měl za polovičné svolení.

„Dej mi hubičku, Liduško,“ šeptal Krejza a klonil se k jejím ústům.

„Opovažte se!“

„Nedáš mi hubičku?“

„Nedám; až po svatbě.“

„A co když si ji vezmu?“

„To vám neradím. Vždyť vidíte, že je zde matka. Copak by tomu řekla matka? A otec je taky zde.“

Matka a otec se podívali na sebe, usmáli se, jako by si řekli: „Nu vždyť tomu rozumíme. Hraje si na nevěstu. Však ji hračky přejdou.“

Krejza ale neustále loudil.

„Copak mi nedáš žádnou hubičku?“

„Ne.“

„A když budu doléhat?“

„Počkejte, až přijdu.“

A Liduška se zdvihla a šla ven.

Nevím, jak dlouho Krejza čekal, až se Liduška vrátí. Ale to vím, že by se byl dlouho načeka, než by se jí byl dočkal.

Liduška šla do komory a tam se zamkla.

„Z toho si nic nedělejte, Krejzo,“ pravil otec. „To jsou tak dívčí vzdory; přejdou samy sebou. Má sice svou hlavu, to je pravda. Ale co nejde po dobrém — nu vždyť jsem já otec.“

Matka šla za Liduškou ven, ale nenašla ji. Nevěděla, kam se poděla, a když zkoušela kliku u komůrky a dveře byly zamknuty, nemyslíla, že je dcera v komoře, a vrátila se s nepořízenou do světnice.

Zatím byl večer.

Za Staňkovou stodolou se táhla zahrada do polí a zrovna u stodoly stál široký, veliký bezový keř v plném květu. Před bezem se má smeknout, když se jde okolo, říká se, protože je bez lékem na devadesát devět nemocí.

Uvidíme později, zdali je to pravda.

Bez voněl a na jeho větvi si prozpěvoval večerní píseň malý sedmihlásek. Nebyl daleko domova svého; zrovna pod ním se kulatilo měkké hnízdo a z něho natahovalo krčky pět písčlat. Nikdo je nevybral, kluci i holky byli zdraví jako buci, a proto zpíval sedmihlásek vesele, jako by měl strojít svatby.

Nikde se ani nic nehnulo, broučkové už podřimovali, mušky ještě bzučely, netopýr ještě nelítal a sedmihlásek zpíval z plného hrdla.

Každý člověk má svou hvězdu. A proto vycházely hvězdy na nebi až milo; a proto se leskly, jako by dnes nebylo na světě neštěstí, a proto se k sobě blížily, jako by na světě nezbyvalo nikomu více, čeho by si přál.

Pod bezovým keřem se něco hnulo a sedmihlásek se ulek. Uviděv ale, že to je Liduška, že se dívá k nebi, aby si taky našla svou hvězdu, zpíval dále, jako by se bylo ničeho nepříhodilo.

Bezový keř byl Liduščiným zalíbeným místem. Tam sedávala každý večer, tam se jí skládaly do hlavy ty podivné myšlenky, z nichž záleží lidský život, tam myslívala na Toníčka, tam se bávala v srdci, tam plakávala, tam zpívala svoje písně — a sedmihlásek věděl, že je dobrá jako anděl, že neublíží ani těm jeho písčlatům, a proto byl vesel.

Okolo zahrady šel Toník.

Láska uslyší i sebelehčí krok.

Liduška se pod keřem poněkud pozdvihla, sedmihlásek utichnul. „Pst!“ zvolala Liduška.

Toník se hned ohlédl na keřem a vidě tam svou Lidušku skokem se přešinul přes nízký plot a již byl u ní.

„Čekáš zde dlouho, Liduško?“

„I nedlouho. Na tebe bych čekala ještě dýl.“

„Tys čekala na mne?“

„Toníčku, to víš, na kohopak bych čekala?“

„I jdi, holoubku, vždyť já to vím. Vidže mne máš ráda?“

„Mám.“

„Dušinko, dívejme si do očí.“

Políbili se a dívali si do očí.

„Ale Lidunko, ty máš nějak uplakané oči.“

„I jdi, to se ti jen zdá.“

A Liduška se nutila do smíchu.

„Věř mi, nezdá se mi to. Prosím tě, tys plakala?“

„I to bylo jen tak.“

„Kdo ti směl ublížit?“

„I nic. Tak mi ledacos připadlo na mysl, a to víš, dlouho-li pak to netrvá, že se člověk musí rozplakat.“

„Má dobrá duše.“

„Naši zrovna jako by ani neměli srdce jako jiní lidé. Krejzovi k nám dovolí chodit, vyjednávají o svatbě, ohlášky mají již doma a dítě jako by jim nestálo ani za otázku, aby se ho optali: Můžeš s ním být šťastna?“

A Liduška se dala do pláče, do hlasitého pláče. Na srdci Toníkově jako by všechna ta její bolest teprv roztála, to všechno, co za tak dlouhý čas musila v sobě tajit, co ani rodičům nemohla svěřit, jako by se vše bylo proměnilo v slzy, jimž nebránil ani jediný dech, aby řinuly ze srdce, jak v něm povstaly, nezkalené, čisté, z nejnvnitřnějšího srdce.

Toník ji nechal, aby se vyplakala.

„Toť ani otroku se nemůže vést hůř,“ štkala Liduška. „I ten žebrák se ptá dítěte, co by rádo, a rodiče nevědí, že jejich dítě jest taky člověkem. Prodávají dítě, jako by je celý čas odchovávali na prodej a čekali na kupce, kdo dá více — ó bože, člověku div srdce nepukne. Věř mi, Toníčku, kdybych neměla mít tebe, já bych to nevydržela; buďto bych si vzala život, anebo bych se zrovna musila zbláznit.“

„Upokoj se, dítě mé; vždyť se ti nic nemůže stát,“ chlácholil ji Toník.

Lidušce se vskutku ulevilo, že se tak nelíčeně vyslovila Toníkovi. „Věř mi, Toníčku, často mi připadá, že to ani pánbůh nemůže pokládat za hřích, když si člověk vezme život. Když s člověkem tak nakládají, jako by ani nebyl z nich, když se přáním a slzám mým smějou, jako by ani nebyly hodny, aby je slyšel člověk, jako by slovo dítěte nebylo hodno, aby zavadilo o jich sluch — Toníčku, já jsem velmi nešťastna!“

Toník vzal hlavu její na svůj klín, slíbal jí slzy z krásných očí, zlíbal ústa její a tiskl hlavu její k srdci svému, aby tam slyšela, co tlučé v jeho ňadrech pro ni a kde je ona domovem.

Sedmihlásek utichnul. Písklata natahovala krčky, něco jako by žvatlala, ale sameček sletěl k nim, něco jim pošeptal a mlčely taky.

Nebe již bylo plno hvězd, takže se člověku zdálo, jako by se tam už ani jedna nevešla. Právě jedna padala z nebe, a o tu bylo mihn.

Či to byla hvězda?

Liduška se zotavila.

Oči její byly jako fialka, když ji umyje ranní rosa. Zahleděla se do těch očí Toníkových a bylo jí, jako by se do smrti své nemohla odtrhnout od nich.

„Vid, Toníčku, tys nikdy o mně nepochyboval?“

„Kterak nemožno tobě věřit docela?“

„Nepochybuj i déle. Nevím, co naši se mnou zamýšlejí a jak nad mým osudem rozhodli. Jest mi to již lhostejné. Ale ať přijde cokoliv, věř, že se ti nezpronevěřím nikdy, a kdyby mne to mělo můj život stát a já se měla stát nešťastnou.“

Toník ji namísto odpovědi políbil.

Sedmihlásek zase zaspíval, jako by mu bylo přibylo kuráže.

„Teď se již rozejděme, Liduško; vaši by tě mohli pohřešovat.“

„Však jest mi, jako bych měla jít mezi cizé, když jdu domů. Zdej se tobě o mně a buď ujištěn, že i mně se bude o tobě zdát, tak jako že jsem věčně tvá.“

„Již vím to dávno, Liduško, že jsi silná dost a že odoláš všemu. Dobrou noc!“

Ale Liduška ještě nemohla říct: „Dobrou noc!“ Tak jako by se měla odtrhnout od srdce svého, tak náramná bolest jí najednou přišla

do duše, jako by se navždy měla s Toníkem rozloučit. Padla mu okolo krku, zlíbala celou jeho tvář a horkými slzami ji zkropila. Vlastním násilím se jenom mohla odtrhnout od něho a hlasem štkajícím volala za ním: „Dobrou noc!“ —

Nevešla ani více do světnice, nýbrž zrovna do své komůrky. Ulehla si, zamhouřila oči a myslíc na Tonička myslila i bezpochyby, že jí přijde sen o jejím miláčku.

Venku se něco šustlo, klika zavrzla, dvěře se otevřely a do komůrky vstoupila Liduščina matka se svíčkou v ruce.

Liduška se jí lekla.

„Pro milosrdenství boží, co jest!“ vykřikla a usedla si na lůžku.

Matka neodpovídala. Dělal, jako by něco hledala, převracela věci vrub navrub, byla brzy tu, brzy tam a na dceru jako by se nechtěla podívat.

Konečně postavila svíčku na stůl, odkašlala si a pravila:

„Kdepaks byla?“

„Za stodolou, maminko, pod bezem.“

„Sama?“

Liduška neodpovídala.

„Nemáš řeč? Bylas tam sama?“

„Bůh to ví, že nejsem nikdy sama. A jestli ten, na kterého myslím, co mi stačí myšlenky moje, jenž jest se mnou vždy, pakliže ten tam se mnou byl osobně, pak jsem ani tam nebyla sama.“

„No hezky. A ženicha jsi nechala sedět.“

„Já žádného ženicha neznám.“

„Skoro by tak mohlo být. Aspoň se tak chováš.“

„Tak jako vždy. A nezměním se nikdy.“

„No nešť. Ale ať to víš, že na druhý týden je svatba.“

„To nebude, matko!“

„Toť se ví, zrovna tobě k vůli.“

„Máte-li jinou nevěstu nežli mne, možná. Ale moje svatba nebude, to vám zde slibuju, matko, anebo ať mne bůh zavrhne z milosti své.“

„Nech boha. Tys beztoho již vypadla z milosti jeho. Neboť to nestojí psáno, aby rodiče jednali podlé dítěte, jak mu se zlíbí. Rozumíš?“

„Dělejte si, jak chcete. Moje svatba nebude. Můj pohřeb — to by mohlo být, ale svatba nikdy. Neboť to závisí také od vůle mé!“

„Hledme dcerušku! Najednou! Jak umí rozvázat.“

„Proboha vás prosím, maminko, nemluvte již déle do mne, sice mne přivedete o rozum. Odmlouvat vám dlouho nebudu, to budete přesvědčena. Jedněte si, jak chcete a jak z toho máte rozum, ale mne k oltáři nepřivedete.“

„Snad tě tam poneseš! Bodejť by ne! Hledme, tu velkou paní!“

Liduška již neodmlouvala ani slovem. Ulehla si do peřin a jako by se jí to ani netýkalo, co k ní matka mluví; dělala, jako by spala.

Matka ale pokračovala:

„Hezké jsou to děti, to je pravda. Hlavu máte jakou! Zvedené jste to holčičky! Rodiče aby vás hejčkali, a vy pak řeknete: Nechci! Dobře tak.“

Liduška se opět pozvedla.

„Probůh vás prosím, maminko, vždyť přece máte aspoň srdce lidské. Zapíráte-li v sobě matku, buďte aspoň člověkem a nechtějte mermomocí, abych byla nešťastna.“

„Láry fáry! Já všechno tobě k vůli, a co ty uděláš nám k vůli, zdárné děvčátko? Odpovídat umíš, to je pravda, ale mne nezmateš. Svým chytráctvím se nám nevytočíš. To jsou již staré věci, a ty známe podrobně.“

„Nuže, matko, dělejte, jak chcete. Musím-li, půjdu. Ale to vám povídám svatosvatě, že neudělám ani o vlas víc, než co musím.“

Liduška si ulehla a matka v domnění, že dcera svoluje, vzala opět svíčku a odešla z komory. Kdyby se byla Liduška dívala po její tváři, byla by viděla, kterak samolibý úsměch přeletěl matčina ústa.

Dvěře se zavřely, namísto svíčky vběhly sem paprsky měsíčné a dlely tak klidně na zdi tiché komůrky, jako by zde bylo všechno dobře.

Pevné rozhodnutí ztuhlo v rozbouřeném srdci Liduščině, oči se přimkly, ústa se usmála — zdálo se jí o Toníkovi.

Na blízském bezu zpíval ještě sedmihlásek, hvězdy se leskly na nebi a u Staňků ztichlo vše.

Snad bylo vše dobře.

Věci zrajou mimo nadání a mimo nadání nejrychlejší jest čas.

Starý Souček chodil dnes po vesnici v parádě. Měl totiž sváteční nalejvák, jak říkal svému klobouku, čistou bílou košili, sváteční spodky, šátek na mašli a viksované boty. Říkal, že se schvalně dnes stal onačejším, aby se Krejza nelekal jeho armády. Lidem to ovšem bylo divné, proč to právě říká dnes, když má být Krejzova svatba. Ale Souček je nenechal přijít k slovu, kostelníkovi vynadal oslů a byl pyšný na svůj rejstřík, čili na svou armádu, jejímž jest on generálem.

Zlatý ženich běhal po vesnici dnes jako posedlý, ale neříkal, že bude zlatá svatba. Byl taky u Toníka, a když od něho odešel, měl zlost. Byl u Staňků, chtěl mluvit s Liduškou, ale Liduška ho nepustila k sobě. Bouchl tam dveřmi, odešel do hospody a pil na zlatou zlost. Souček přibyl k němu, shodli se, nadávali celému světu oslů a telat a Zlatý ženich výrazy Součkovy zmírnil vždy jen v zlaté osly, v zlatá telata.

No nešť.

U Staňků měl plné ruce práce dnes kostelník. Vzali si jej za starosvata a starosvat teď cvičil Lidušku, jak má jít k oltáři, jak se má rozloučit s rodiči, jak má kleknout, jak má být rodičů a muže poslušna, jak má se loučit s družkami a jak má plakat.

Poslední návod byl zbytečný; plakalať Liduška beztoho dost a dost.

A což Toník?

Myslím, že bude lepší, když si necháme Toníka až naposledy. Prozatím jen to, že se staví lhostejným, že nevěří lidem a že se zdá být při kuráži.

K Staňkovům se již sjíždějí hosté ze všech stran a ze všech koutů světa. Na svatbu se jezdí veseleji nežli ze svatby domů, a proto již hosté vejskali na návsi, ještě nežli vjeli do vrat. Starý Staněk je spokojený, jako by byl dnes dobře spal, a Staňková je dnes nejmoudřejší ze všech časů živobyť svého; vdáváť dceru, a tu se dostaví moudrost sama sebou.

Celá armáda bab se sestavila pod okny a mustrujou každého od hlavy až do paty, kdo vjíždí a kdo přichází. Baby jsou všude hlavní věc; kdo u nich neobstojí, neobstojí nikde. A cožpak teď jsou již

při kuráži. U Staňků se nelituje piva a rosolky; plecháč a sklenička koluje již mezi babami, a proto se dostaví u nich za chvílku rozum.

Souček se teď taky postavil stranou. Naříká, že doma ustrojil velikou hostinu, omáčka že mu zkysá, protože dnes se hrne všecko jen k Staňkovům. Ale to prý nic nedělá; však prý si Krejza na něho vzpomene, až oklepá holičky. Dnes že mu to ještě přeje, že prý zejtra beztoho půjde k odvodu, Souček že mu zaklepá na ramena a že mu řekne, že je chlapík.

To baby dopálilo, že mluví Souček proti Staňkovům, kdežto přece ony dostávají dnes od nich štědře jíst a pít. Ani mu nedaly připít.

Jedna baba pravila:

„Ten Souček má nevymáchanou hubu. Vida! Jako by mu Staňkovic zrovna měli udělat k vůli, aby Lidušku nevdali! Bodejt by ne! Udělají vám to, jen se jděte ohlásit. Nevídáno! Však ona má Liduška Krejzu dost ráda!“

Souček se dopálil.

„I ty babo jedovatá! Že ti nechce hrom vyrazit ten tvůj poslední zub! Sedni na koště, čarodějnice, dej do sebe nasypat prachu, zapal ho a vyleť do povětří! Ty jedovatá oznobenino, dej se za čubku k našemu řezníkovi, pak můžeš štěkat. Copak myslíš, ty sražený plesnivý šindeli, že je to maličkost, udělat dceru nešťastnou? Ty stará kobzo! Takových bysme potřebovali pár tuctů, jako jsi ty, a bude z naší vesnice kaluž, že v ní ani čmelíci nebudou chtít býti domovem! To si pamatuj, shnilá drachno. Až budeš potřebovat koště, přijď ke mně, můžeš mým komínem vyletět do povětří.“

Jedni se smáli, druzí křičeli, baba štěkala a překřičela všechny, jenže jí nebylo rozumět.

Přijel ženich.

To bylo strkání, to bylo povídání, to bylo šeptání, to bylo chválení! Jako by ho žádná byla posud jakživa neviděla.

Krejza přijížděl k vratům. Vtom se ze zástupu zde nachomýt Zlatý ženich. Jel na prutu a křičel, že je zlatý husar, a přeje Krejzovi přes cestu u samých vrat. Smáli se všickni, nejvíce Zlatý ženich a nejméně starý Souček.

Koně nechtěli do vrat.

Baby si šeptaly, že by to mohlo znamenat neštěstí, ale pošouchávaly se mezi sebou, aby se to neřeklo nahlas — dnes že prý je to jen tak.

Nescházel již nikdo a svatba mohla započít.

Starosvat začal komedii svou; odříkával všeliká loučení, aby rozplakal rodiče a nevěstu, aby rozplakal baby i děti a hlavně aby dostal hodně mnoho peněz, protože to šlo slavně. Už se věru dost byl natloukl hubou, neboť se již rozplakali všichni. Jenom Liduška neplakala.

Liduška ani nevěděla, co se s ní děje. Stála vedlé Krejzy, ale dívala se na něho tak lhostejně, jako by ho ani neznala, jako by to byl cizí člověk, jako by ani nevěděla, proč zde stojí.

Starosvat dotlachel svoje žvasty a nutil Lidušku, aby si klekla.

„Pročpak?“ ptala se Liduška.

„Vždyť vidíte, že již Krejza klečí,“ šeptal starosvat a nutil Lidušku, aby přiklekla k němu.

„Ale nač?“

„Inu rodiče vám dají požehnání!“ odpovídal starosvat.

„Ach tak!“

A Liduška neklekla.

Starosvat ji takřka strhl k zemi, aby klekla.

Liduška klekla, ale nevěděla co a jak.

Klečela dlouho. Ani jí nepřipadlo, že má taky zase vstát, a byla by klečela ještě dýl, kdyby ji byl zase starosvat nezdvihl ze země.

Dítě mělo požehnání rodičů na důkaz svrchované lásky a více nepotřebovalo.

Lidem bylo ovšem chování Liduščino divné, nepochopitelné. Starý Souček nadával oslů a telat a Zlatý ženich zlatých oslů, zlatých telat, ale Staněk a Staňková byli dnes nejblaženější ze všech lidí na světě.

Musí jít hezky jedna věc za druhou. Pořádek jest hlavní věc, a jak se to dělo jindy, musí se to dít ještě dnes.

Přišla muzika, rozestavila se na dvoře a zahrála slavný marš.

To bylo znamení, že se má jít do kostela.